

האוניברסיטה העברית בירושלים
The Hebrew University of Jerusalem
הפקולטה למשפטים Faculty of Law

המרכז לחינוך משפטי קליני
The Clinical Legal Education Center
مركز التعليم القانوني الإكلينيكي

מדריך לכתובת דוחות צללים

הקליניקה לזכויות אדם בינלאומיות
הפקולטה למשפטים
האוניברסיטה העברית בירושלים

יוני 2014

הקדמה

מחקר שנעשה לאחרונה הראה כי בין השנים 2005 ועד יוני 2013 הוגשו למעלה מ-123 דו"חות צללים ביחס לישראל לגופי האמנה השונים, אולם פחות ממחציתם הוגשו על ידי ארגוני זכויות אדם ישראלים או על ידי קואליציה בשיתופם. שאר הדוחות הוגשו על ידי ארגונים בינלאומיים או ארגונים פלסטיניים.¹ כתיבת דו"ח צללים לוועדות זכויות האדם של האו"ם דורשת היכרות עם מנגנון הדיווח, ידע נרחב אודות ההפרה הנטענת, הקצאת משאבים ויכולת ניסוח ודיוק. ארגוני זכויות אדם, בין אם הם קטנים ובין אם גדולים ומבוססים יותר, עלולים להיתקל בקשיים ומכשולים שניאו אותם מלקחת חלק בהליך הדיווח.

במסגרת הכנת המדריך לכתיבת דו"חות צללים שוחחנו עם ארגוני חברה אזרחית, בעלי תפקידים באו"ם, ונציגי משרד המשפטים אשר הצביעו על מספר חסמים עיקריים העומדים בפני ארגונים בהליך הדיווח. סוג ראשון של חסמים טכניים ומבניים כולל מחסור בכוח אדם ובמשאבים שניתן להקצות לכתיבת דו"ח צללים, וכן חוסר היכרות עם הליך הדיווח או העדפה לפעול בזירה המקומית. סוג נוסף ומורכב יותר של חסמים אשר עלו בשיחות שקיימנו, נעוץ בחוסר האמון במנגנוני זכויות האדם של האו"ם ותפיסתם על ידי חלק מהציבור כמוטים נגד ישראל. אחרים פיקפקו באפקטיביות של גופי זכויות האדם וביכולתם לגרום לשינוי במצב זכויות האדם. רבות נכתב בספרות האקדמית המשפטית אודות נושאים אלו ואיננו מתיימרים לספק להם מענה במסגרת מדריך קצר זה. בחרנו לציין אותם משום ששאלות של אפקטיביות ולגיטימיות של גופי הוועדה הן שאלות חשובות ואנו סבורים כל ארגון ששוקל לחבר דו"ח צללים צריך לקחת אותן בחשבון.

מדריך זה נכתב בשיתוף סטודנטים בקליניקה לזכויות אדם בינלאומיות, בפקולטה למשפטים של האוניברסיטה העברית בירושלים. הקליניקה לזכויות אדם בינלאומיות עוסקת בקידום והטמעת משפט זכויות האדם הבינלאומי ומעניקה סיוע משפטי לפרטים ולארגונים בנושאים הקשורים בזכויות אדם. המדריך נועד לספק מידע ברור ומקיף אודות השלבים השונים של הליך הדיווח בכלל והגשת דו"ח צללים בפרט וכך לסייע בהנגשת ההליך לארגוני חברה אזרחית ישראלים. הקו שהנחה אותנו בחיבור המדריך הוא הרצון להקל ולפשט את ההליך עבור הקוראת, תוך מתן טיפים מעשיים לחיבור דו"ח צללים. יחד עם זאת, המדריך איננו מסמך ממצה. כך למשל לא התייחסנו בכלל לשאלת השתתפות ארגוני זכויות אדם במושב בו עולה המדינה לבחינה והאפשרות להשפיע על ההליך שם. היריעה קצרה מידי מכדי להכיל את ריבוי המידע הקיים על מנגנון הדיווח ודוחות צללים. על מנת לשמור את המדריך קצר וקריא בחרנו לצרף אליו נספחים ובהם קישורים למדריכים נוספים, לארגונים המסייעים בכתיבת דוחות צללים וכן דוגמאות לדוחות צללים אשר הוגשו לגבי ישראל.

¹ Ayelet Levin, The Israeli Reporting Cycle to UN Human Rights Treaty Bodies: Creating A Dialogue Between The State of Israel and Israeli NGOs (טיזטת מאמר, עותק מצוי אצל עו"ד נטע פטרין).
המרכז לחינוך משפטי קליני, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, ירושלים

law_clinics@savion.huji.ac.il טלפון 02 5882554 פקס 02 5882544 דוא"ל www.cle.huji.ac.il

קשה להפריז בחשיבות תפקידם של ארגונים לא ממשלתיים בקידום משפט זכויות האדם הבינלאומי בכלל ובישום ממנגנון דיווח נאות בפרט. אריק נימייר הצביע במחקרו על כך שחתימה על אמנות זכויות אדם שיפרה את מצב זכויות האדם בעיקר במדינות בעלות חברה אזרחית חזקה ופעילה.² חברה אזרחית המפעילה לחץ על הממשלה לתרגם את התחייבויותיה הבינלאומיות להגנה טובה יותר על זכויות במישור היומיומי ומהדהדת את מסקנות הגופים הבינלאומיים בזירה המקומית תורמת לשיפור יישום הזכויות המנויות באמנות.

אנו מקווים שמדריך זה ישמש את ארגונכם ויהפוך את מלאכת הדיווח לפשוטה ומעשית יותר. המדריך הינו טיוטה בהכנה. נשמח מאד לקבל מכן הערות והצעות לשיפור עד לתאריך 31.8.2014 לכתובת המייל: bana.shoughry@mail.huji.ac.il

עו"ד נטע פטריק

לינה מחולה

בסאם חזן

טל דרניצקי

הקליניקה לזכויות אדם בינלאומיות

Eric Neumayer, *Do International Human Rights Treaties Improve Respect for Human Rights?*, *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 49, No. 6 (Dec., 2005), pp. 925-953

תוכן עניינים

4	פרק 1 : אמנות זכויות האדם וגופי האמנות.....
6	פרק 2 : מנגנון הדיווח לגופי האמנות.....
8	פרק 3 : דו"ח צללים וחשיבותו.....
10	פרק 4 : כתיבת דו"ח צללים.....
11	4א. שלבים בכתיבת דוחות צללים.....
12	4ב. ישראל והליך הדיווח.....
14	פרק 5 : מבנה דו"ח הצללים ודרישות טכניות.....
16	נספחים.....

פרק 1: אמנות זכויות האדם וגופי האמנות

ישנן תשע אמנות בינלאומיות עיקריות להגנה על זכויות אדם המהוות את הליבה של משפט זכויות האדם הבינלאומי.³ מדינות אשר מצטרפות כחברות לאמנה מקבלות עליהן את עקרונותיהן ומתחייבות לפעול ליישומן ולהטמעתן בתחומים תחת שליטתן. ישראל היא צד לשבע מהאמנות העיקריות, הכוללות, לפי הסדר בכרונולוגי בה אומצו:⁴

1. האמנה לביעור כל צורות האפליה הגזעית: International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (CERD) (הוועדה לביעור אפליה גזעית).
2. האמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות: International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) (ועדת זכויות האדם).
3. האמנה בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות: International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) (הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות).
4. האמנה בדבר ביטול אפליה נגד נשים לצורותיה: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW) (הוועדה לביטול אפליה נגד נשים).
5. האמנה נגד עינויים וצורות אחרות של יחס או ענישה אכזרית, בלתי אנושית ומשפילה: Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT) (הוועדה נגד עינויים).
6. האמנה בדבר זכויות הילד: Convention on the Rights of the Child (CRC) (הוועדה לזכויות הילד).⁵
7. האמנה בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות: Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) (הוועדה לזכויות אנשים עם מוגבלויות).

³ The core international human rights instruments

⁴ שתי אמנות נוספות אשר ישראל אינה צד להן הן: האמנה להגנה על מהגרי עבודה ובני משפחותיהם והאמנה להגנה מפני העלמויות כפויות, בנוסף ישנו פרוטוקול אופציונלי לאמנה נגד עינויים וצורות אחרות של יחס או ענישה אכזרית, בלתי אנושית ומשפילה אשר נחשב גם הוא כחלק ממסמכי הליבה של משפט זכויות האדם וישראל אינה צד לו.

⁵ הוועדה לזכויות הילד מנטרת גם את יישומם של שני פרוטוקולים אופציונליים לאמנה בדבר זכויות הילד: הפרוטוקול האופציונלי בדבר מכירת ילדים, זנות ילדים ופורנוגרפיית ילדים והפרוטוקול האופציונלי בדבר שימוש בילדים בסכסוכים מזוינים. ישראל היא צד לשניהם.

לצד האמנות פועלות ועדות של מומחים⁶ אשר תפקידן לפקח על יישום והטמעת הוראות האמנות על ידי המדינות אשר חתמו עליהן. בידי ועדות המומחים מספר כלים לפיקוח ולעידוד הטמעת האמנות במדינות החברות. כלי המרכזי העומד לרשות ועדות המומחים הוא מנגנון הדיווח התקופתי הכולל פיקוח על יישום עקרונות האמנה באמצעות בחינת דוחות תקופתיים המוגשים על ידי מדינות. כל מדינה החברה באמנה נדרשת להגיש דו"ח מפורט אודות כל הצעדים שנקטו או שבכוונתה לנקוט לשם הגנה על הזכויות המנויות באמנה. המידע כולל בין היתר דברי חקיקה, החלטות שיפוטיות, אימוץ מדיניות וצעדים נוספים שמאמצת המדינה המעגנים ומבססים את הזכויות שבאמנה. הדיווח של המדינה נבחן על ידי הוועדות אחת לכמה שנים ובסופו מפרסמות הוועדות רשימה של המלצות לשיפור ההגנה והקידום של הזכויות המנויות באמנות.

בנוסף, רוב הוועדות מוסמכות לדון בתלונות מאינדיבידואלים על הפרות לכאורה של הזכויות המובטחות באמנה.⁷ סמכות זו מותנית בהסכמתה של המדינה להכפיף עצמה למנגנון זה. נכון להיום ישראל לא חתמה על המנגנון המאפשר זאת באף אחת מהאמנות עליהן היא חתומה. מעבר לפיקוח על מצב זכויות האדם בכל מדינה חברה, הוועדות גם מנסחות 'הערות כלליות' או 'המלצות כלליות'⁸ המהוות פרשנות מוסמכת לסעיפי האמנה.

הוועדות של אמנות זכויות האדם מהוות מרכיב משמעותי בעבודה הרחבה יותר של האו"ם למען זכויות האדם, שכוללת גם גופים אחרים כמו הנציבות העליונה לזכויות האדם, מועצת זכויות האדם, והמערכת של ה"דווחים המיוחדים". בעוד שמספר גופים אחרים – כגון מועצת זכויות האדם – הם גופים פוליטיים בעיקרם וחבריהם הם נציגי מדינות, הוועדות של אמנות זכויות האדם הם גופים מקצועיים בלתי-תלויים, וחברותיהן ממונות על סמך כישורים ומומחיות במשפט הבינלאומי של זכויות אדם, ופועלות באופן עצמאי ללא תלות במדינות. היבט זה תורם לסמכות של המלצות הוועדות.

⁶ Committee or Treaty Body

⁷ Individual Communications or Individual Complaints

⁸ General Comments or General Recommendations

פרק 2: מנגנון הדיווח לגופי האמנות

מדינה המצטרפת לאמנה תגיש בדרך כלל דו"ח ראשוני מפורט ובהמשך דוחות תקופתיים ממוקדים יותר הנוגעים לאופן יישום האמנה בתחומה. על המדינות להגיש דוחות תקופתיים על פי לוח הזמנים אשר נקבע על ידי הוועדה, בדרך כלל כל ארבע או חמש שנים. הדו"חות מתפרסמים בעמודי הוועדה הרלוונטיות, באתר משרד הנציבה העליונה לזכויות אדם, יחד עם מועדי הישיבות שבהן תתבצע בחינת הדו"חות על ידי הוועדות.⁹ רוב הוועדות מכינות ושולחות למדינות "רשימת נושאים"¹⁰ הכוללת את הנקודות העיקריות עליהן תרצה הוועדה להתמקד בדיווח עם המדינה.¹¹ המדינה עונה בכתב על רשימת הנושאים הללו והדו"חות מהווים את הבסיס לדיווח בין נציגי המדינה לחברי הוועדה.

הישיבות בהן נבחן הדיווח של המדינות בנויות כדיאלוג פומבי בין נציגי המדינה לחברי הוועדה, שבמסגרתו מפנים המומחים שאלות למשלחת מטעם המדינה בנושאים הקשורים לדו"ח ונציגי המדינה משיבים עליהן. בתום הליך הדיווח מאמצת ועדת המומחים "הערות מסכמות" הכוללות הן נקודות חיוביות והן מכשולים העומדים בפני יישום האמנה במדינה הרלוונטית. מסמך ההערות המסכמות, כמו כל המסמכים בהליך הדיווח, הוא פומבי וכולל המלצות אופרטיביות למדינות אודות שינויים שעליהן לערוך בתחום החקיקה והמדיניות על מנת לעמוד בחובתן על פי האמנה. עוד קובעת הוועדה במסגרת ההערות המסכמות את מועד הגשת הדו"ח הבא על ידי המדינה הרלוונטית. במקרים מסוימים מתקיים הליך מעקב¹² בו בוחנת הוועדה את מאמצי המדינה והתקדמותה בשניים או שלושה נושאים שבהם בחרה להתמקד. הליך המעקב נערך כשנה לאחר אימוץ המסקנות המסכמות.

הליך הדיווח המקוצר:¹³

שלושה מתוך תשעה גופי האמנות אימצו נכון להיום מנגנון דוח אופציונאלי מקוצר: ועדת זכויות האדם, הוועדה נגד עינויים והוועדה לזכויות מהגרי עבודה. מדינות אשר בחרות לקחת חלק בהליך המקוצר פטורות מהגשת דו"ח תקופתי כללי ותחת זאת מגישות תשובות לרשימת הנושאים. כלומר השלב הראשון במנגנון דיווח זה הוא שמדינה מקבלת "רשימת נושאים"¹⁴ מהוועדה ומגיבה אליה באופן ממוקד. תשובותיה לרשימת הנושאים נחשבות כמילוי חובת הדיווח התקופתי. לאחר מכן מתקיימים בחינת הדוחות ושאר השלבים בדומה למנגנון הרגיל. מטרת הליך הדיווח המקוצר היא להקל הן על המדינות והן על הוועדות ולהפוך את הליך הדיווח לפשוט ויעיל יותר תוך התמקדות

⁹ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/Pages/HumanRightsBodies.aspx>

¹⁰ List of Issues

¹¹ 3 גופי-ועדות אימצו הליך פיילוט בשם "רשימת נושאים לפני הדיווח" (LOIPR) אשר יורחב עליו בפרק נפרד.

¹² Follow up

¹³ Simplified reporting procedure or List of Issues Prior to Reporting

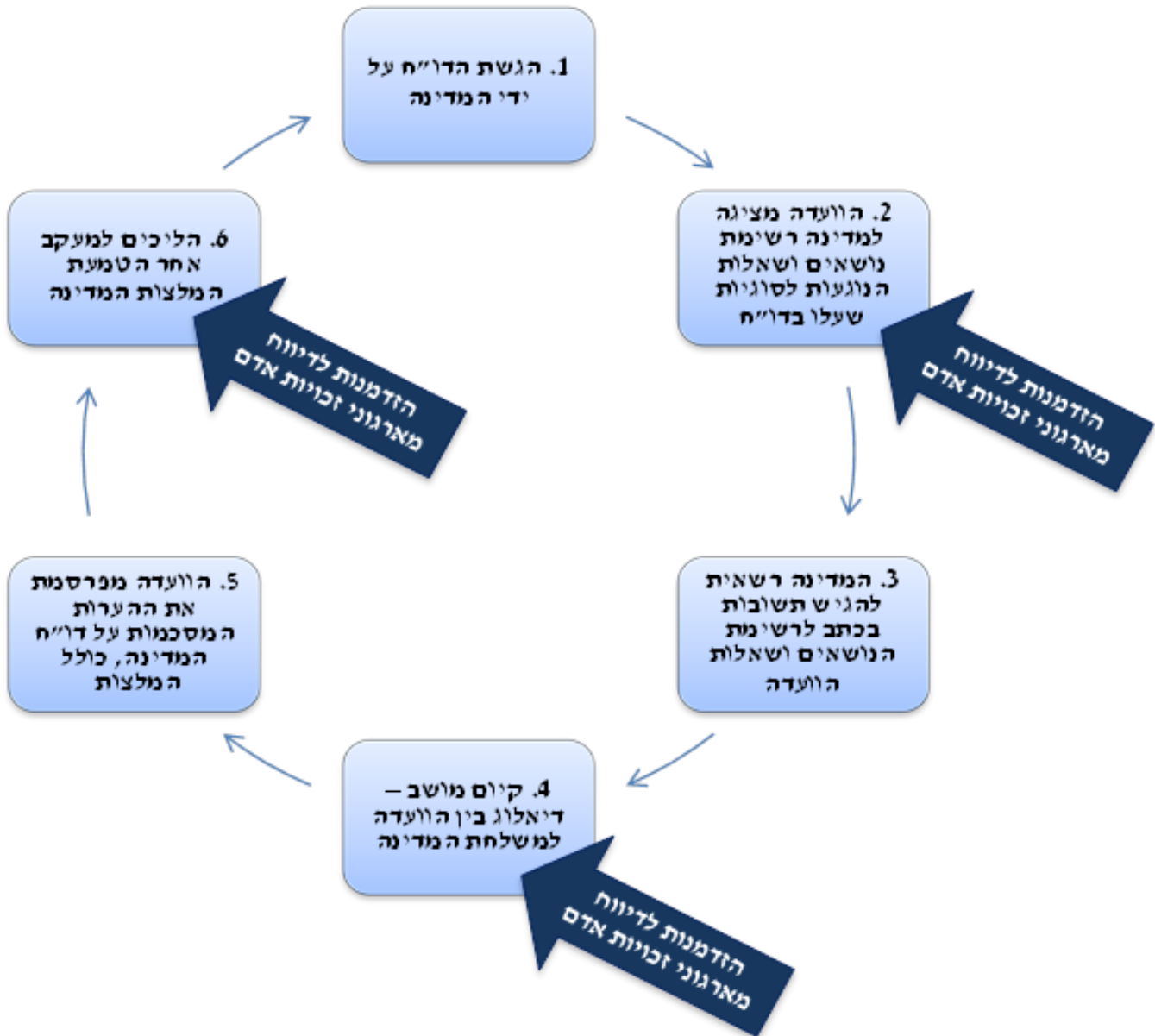
¹⁴ List of Issues Prior to Reporting (LOIPR)

המרכז לחינוך משפטי קליני, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, ירושלים

law_clinics@savion.huji.ac.il טלפון 02 5882554 פקס 02 5882544 דוא"ל www.cle.huji.ac.il

בתוכן דווח הרלוונטי ביותר בעיני הוועדות.¹⁵ הליך זה הוא כאמור אופציונאלי והן המדינה והן הוועדה יכולות לבקש הגשת דו"ח מלא.

¹⁵ לפירוט נוסף ראו: Focused reports based on replies to lists of issues prior to reporting (LOIPR): Implementation of the new optional reporting Procedure (LOIPR procedure), Human Right Committee (29 September 2010) (CCPR/C/99/4) <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/SimplifiedReportingProcedure.aspx>

פרק 3: דו"ח צללים וחשיבותו

כפי שהוסבר בפרק הקודם, מנגנון הדיווח נועד בכדי לאפשר לוועדות המומחים לבחון את יישום הזכויות המנויות באמנות על ידי המדינות החתומות עליהן ובכך לעודד הטמעה וקידום של זכויות אדם ולוודא שהמדינות עומדות בחובות שנטלו על עצמן בזמן אשרור האמנות. במסגרת הליך הדיווח המדינות נדרשות להראות התאמה בין המחויבויות הבינלאומיות שנטלו על עצמן כשהצטרפו כצד לאמנה, לבין המצב הקיים, כולל לדוגמה, חקיקה והמדיניות הממשלתית הנוהגת.

בעוד רוב האמנות עצמן אינן מייחדות תפקיד פורמאלי לארגונים לא-ממשלתיים בהליך הדיווח, במהלך השנים נוצר תפקיד חשוב ומשמעותי לארגוני חברה אזרחית אל מול גופי האמנה, באמצעות הגשת דיווח ישיר לוועדות על מצב זכויות האדם במדינה שתחת בחינה. דוחות ארגוני החברה האזרחית, המכונים גם 'דוחות צללים' או 'דוחות אלטרנטיביים', מהווים מקור מידע חיוני על פעולות המדינה ועל מידת הטמעת עקרונות האמנה במישור הלאומי, והפכו לחלק אינטגרלי מפעולת הפיקוח של הוועדות.

לוועדות יש יכולת מוגבלת לנהל מחקר עצמאי ולכן ללא מידע המועבר מארגוני חברה אזרחית נציגי הוועדות לא יוכלו להעריך כראוי את המצב במדינות החברות. באופן טבעי, כל מדינה המדווחת לוועדות מבקשת להציג תמונה חיובית ומחמיאה של מצב זכויות האדם במדינה, בעוד דוחות הצללים המוגשים על ידי חברה אזרחית לרוב מצביעים על בעיות וכשלים אותם נציגי המדינה מעדיפים לא לציין.

דו"ח צללים ידגיש בדרך כלל נושאים שלא עלו על ידי המדינה בדווח הרשמי שלה לוועדה או יצביע על דיווח שנתפס כלא מדויק או מטעה ביחס למידת הקידום וההגנה על הזכויות השונות. מטרת דו"ח הצללים היא לסייע לחברי הוועדות להבין את תמונת המצב המלאה של זכויות האדם במדינה שתחת בחינה ולהצביע על פערים בין ההתחייבויות הבינלאומיות לבין המצב בשטח. לדוגמה, יתכן שבמדינה מסוימת חקיקה פורמלית בנושא מסוים תעלה בקנה אחד עם מחויבויות המדינה על פי האמנה, אולם בפועל החקיקה אינה מיושמת כראוי ולכן אינה תורמת באופן מספק להגנה על זכויות אדם. בעוד נציגי המדינה יצביעו על החקיקה עצמה בפני הוועדה, דו"ח צללים יצביע בפני הוועדה גם על כשלים ביישום החקיקה בפועל. חברי הוועדה נעזרים במידע ובדוגמאות הנכללים בדוחות הצללים כאשר מדינה מופיעה בפניהם ונשענים (בין היתר) על האמור בהם לשם ניסוח שאלות לנציגי המדינה, ניתוח תשובות המדינה וניסוח המלצות. וועדות זכויות האדם השונות מרבות להדגיש את החשיבות והתרומה של ארגוני חברה אזרחית להליך הדיווח ומעודדות את המדינות לקיים התייעצות עם ארגונים אלו במהלך הליך הדיווח ובפרט בשלב יישום המסקנות.

מעבר לתרומה שיש לדוחות צללים בתהליך הדיווח, יכולה להיות להם השפעה חיובית גם על הפעילות

לקידום זכויות אדם במסגרת מקומית. פעמים רבות הליך הדיווח הינו הזדמנות טובה עבור ארגוני חברה אזרחית להעריך את מצב זכויות האדם ברמה מקומית ולהמשיג אותו תחת המסגרת של משפט זכויות האדם הבינלאומי. בנוסף, הליך הכתיבה והדיווח יכול לעודד שיתוף פעולה בין ארגונים ופעולה בקואליציות לשם העלאת סוגיות משותפות בפני ועדות זכויות האדם. לבסוף, הליך הדיווח יכול לשמש הזדמנות ומסגרת לדיאלוג בין ארגוני החברה האזרחית והרשויות ולשמש זרז לדיון אודות יישום האמנות ברמה הלאומית.

בנוסף, הגשת דוחות צללים יכולה גם להוות הזדמנות להגברת המודעות הציבורית לחשיבות זכויות האדם, לעבודה תקשורתית, העלאת הפרופיל הציבורי של הארגון בזירה המקומית והבינלאומית, ולהוות נדבך באסטרטגיית סינגור רחבה יותר.

ארגוני חברה אזרחית יכולים להגיש דוחות צללים במספר שלבים במהלך הליך הדיווח:

1. לפני אימוץ רשימת הנושאים (list of issues) על ידי הוועדה.¹⁶ דווח בשלב זה הינו הזדמנות לתרום לניסוח הנושאים אשר יהיו במוקד הליך הדיווח.
2. לאחר אימוץ רשימת הנושאים והגשת דו"ח המדינה ולפני המושב בו נבחן הדו"ח. דיווח בשלב זה הינו הזדמנות להתייחס לאמור בדו"ח המדינה באופן ביקורתי ולהוסיף מידע אשר חסר בו או להצביע על פערים בין דו"ח המדינה למצב בשטח. בנוסף ניתן להעלות נושאים נוספים אשר לא הופיעו ברשימת הנושאים.
3. לאחר המושב בו נבחן דו"ח המדינה ולפני הליך המעקב. דווח בשלב זה הינו הזדמנות לעדכן את חברי הוועדה על מידת היישום של ההמלצות הספציפיות בהן החליטה הוועדה להתמקד לשם המעקב. הליך המעקב (follow up) מתרחש בדרך כלל כשנה לאחר מושב הוועדה.

¹⁶ List of Issues – דווח בשלב זה הינו אפשרי בין אם לפי מנגנון הדווח הרגיל ובין אם לפי מנגנון הדווח המקוצר – Prior to Reporting

פרק 4: כתיבת דו"ח צללים

כל ארגון יכול להגיש דו"ח צללים לוועדת מומחים. המומחים המכהנים בוועדות זכויות האדם השונות הם בעלי המומחיות במשפט זכויות האדם הבינלאומי ובפרט בהוראות האמנה שמכוחה הם מכהנים. לכן תפקידם של ארגוני החברה האזרחית בהקשר זה הוא בעיקר לתעד ולדווח בצורה אמינה ואובייקטיבית אודות מצב הדברים בשטח והפרות זכויות האדם אשר להן הם עדים, ופחות לעסוק בניתוחים משפטיים, אם כי דוחות צללים יכולים לכלול גם פרשנויות משפטיות, במיוחד בתגובה לפרשנויות שנויות במחלוקת של המדינה.

יש לזכור כי חברי הוועדות נדרשים לקרוא ולעבד חומר רב ביחס לכל מדינה העומדת לבחינה, בפרט במדינות בהן יש חברה אזרחית פעילה עם ריבוי ארגונים שנטלים חלק בהליך הדיווח. מלבד דו"ח המדינה, המונה בדרך כלל עשרות עמודים מפורטים וגדושים בפרטים, קוראים חברי הוועדה גם חומרי רקע רלוונטיים מגופי או"ם שונים (כגון דוחות של דווחים מיוחדים). קיים חשש, אם כן, שריבוי דוחות צללים יגרום להצפה של המומחים במידע, במקום לספק להם מידע מדויק ומהימן הדרוש להם לשם הדיאלוג עם נציגי המדינה וחיבור המסקנות המסכמות. לכן, אחד הדגשים החשובים ביותר עבור ארגוני חברה אזרחית הלוקחים חלק בהליך הדיווח הינו לעבוד בשיתוף פעולה עם ארגונים אחרים. דרך אחת לעשות זאת היא להקים קואליציה של ארגונים אשר עובדים על נושאים דומים ולהגיש דו"ח אחד בשם מספר ארגונים. אולם גם אם בוחרים שלא לעבוד בקואליציה, תיאום מאמצים והתייעצות מקדימה בין הארגונים יכולים למנוע כפילויות וליצור חלוקת עבודה אפקטיבית יותר.

כמו כן, הכנה של דוחות צללים כוללת לרוב חשיבה אסטרטגית לגבי תיעדוף של נושאים מסוימים, מאחר וכיסוי כל הנושאים הרלוונטיים עלול להציף את חברי הוועדה ביותר מדי מידע באופן שיהפוך את דו"ח הצללים בסופו של דבר לפחות אפקטיבי.

ארגוני חברה אזרחית המגישים דוחות צללים לרוב אינם מתחילים משלב ראשוני של איסוף מידע לשם הכנת הדו"ח אלא עושים שימוש במידע שנאגר אצלם במהלך פעילותם השוטפת, לדוגמה במחקר, סינגור ועבודה משפטית. עם זאת הגשת דו"ח צללים כוללת עבודה משמעותית של עיבוד המידע והתאמתו להליך הדיווח בוועדות האו"ם. כפי שיפורט בהמשך דו"ח צללים צריך להיות מנוסח בפורמט ספציפי ומותאם לצרכי הוועדות והוא שונה מסוגים אחרים של פרסומים ודוחות זכויות אדם. כמו כן, חשוב שהמידע שיוצג לוועדות השונות יהיה עדכני ומהימן ושיתבסס על נתונים שנאספו על ידי הארגון עצמו או נאסף מארגונים ומקורות מהימנים אחרים תוך מתן הפניות בדו"ח.

יש לציין גם שהגשת דוחות צללים יכולה להיות מלווה גם בעבודת לובינג בזמן ישיבת הוועדה עצמה, כולל באמצעות תדרכים פומביים בהם מוצגים עיקרי דו"ח הצללים, ובפגישות פרטיות לא-רשמיות עם חברי הוועדה. נציגי חברה אזרחית לא יכולים לקחת חלק בישיבת הדיאלוג עצמה, אך יכולים לערוך פגישות ותדרכים לפני או בשולי הארוע.

4. שלבים בכתיבת דוחות צללים

1. **זיהוי הזכויות הרלוונטיות** – יש לזהות את האמנה הרלוונטית ואת הסעיפים הרלוונטיים בתוכה להפרות זכויות האדם שמדווחים עליהן. תפקיד דו"ח הצללים הוא להראות את הקשר בין המצב בשטח לבין הנורמות המעוגנות באמנה. ניתן להיעזר בהערות הכלליות (מסמכי הפרשנות לסעיפי האמנה השונים) על מנת ללמוד על כל סעיף באמנה, ולהפנות אליהן כאשר זה רלוונטי.
2. **זיהוי ארגונים שותפים** – לצורך הגשת הדו"ח בשם קואליציה של ארגונים או לכל הפחות לשם פעילות מתואמת אשר תמנע כפילויות. כך ניתן לחלק את העבודה בין הארגונים ולהפחית הן את עומס העבודה המוטל על כל ארגון והן את עומס המידע שקיים בוועדות. כמו כן לדו"ח צללים שתומכים בו מספר ארגוני חברה אזרחית יש משקל רב יותר בוועדות כיוון שהדבר מעיד על רצינותו של הדיווח ומגביר את הלגיטימיות שלו.
3. **בדיקת ההיסטוריה של המדינה עם הוועדה הספציפית** – יש לקרוא מה נאמר במסקנות המסכמות הקודמות של הוועדה על המדינה, מאחר וסביר שהמסקנות המסכמות הקודמות יהיו את נקודת ההתחלה לדיון הבא. האם ניתנו המלצות בנושא שרוצים לדווח עליו והאם הן יושמו על ידי המדינה בזמן שחלף או שמא ניתן להצביע על כך שדבר לא השתנה? האם יש התייחסות בדו"ח של המדינה לצעדים שנקטו על ידה ליישום ההמלצות הרלוונטיות והאם קיים פער בין דו"ח המדינה לבין המצב הקיים בפועל?
4. **זיהוי מטרות הארגון בהליך הדיווח** – בטרם ניגשים למלאכת ניסוח הדו"ח מומלץ להקדיש מחשבה למטרות הספציפיות אותן הארגון רוצה להשיג באמצעות ההשתתפות בהליך הדיווח. אילו המלצות היה רוצה שיופיעו במסקנות המסכמות? אילו נושאים היה רוצה שיעלו בדו"ח שיח בין מומחי הוועדה לבין נציגי המדינה?
5. **זיהוי התרומה הייחודית של הארגון להליך הדיווח** – עוד בטרם ניסוח הדו"ח כדאי לזהות מהו הערך המוסף שהארגון מביא עימו להליך הדיווח. מה בשיטת הפעולה של הארגון יתרום להצגת מידע עדכני ומהימן לוועדות? למשל האם נאספה סטטיסטיקה שניתן להציג התומכת בטענות הארגון או האם נאספו על ידי הארגון עדויות ממקור ראשון התומכות בטענותיו.
6. **ניסוח הדו"ח** – ניסוח הדו"ח בהתאם לפורמט של הגשה לוועדה, ראו הרחבה להלן בפרק X
7. **פעילות ציבורית סביב הדו"ח** – הכנת תכנית עבודה לגבי השימושים הנוספים שניתן לעשות בדו"ח הצללים כגון העלאתו לאתר האינטרנט של הארגון או לנסות לפרסם את דבר הגשתו

כדי למשוך תשומת לב ציבורית לנושאים בהם עוסק הארגון.

ב4. ישראל והליך הדיווח:

ישראל לוקחת ברצינות רבה את הליך הדיווח לוועדות זכויות האדם ומגישה דוחות ארוכים ומפורטים אודות הפעולות בהן נקטה ליישום האמנות שהיא צד להן. בשנת 2000 הוקמה יחידה במשרד המשפטים – מחלקת ייעוץ וחקיקה (משפט בינלאומי) - האחראית בין היתר על ניסוח דוחות המדינה של ישראל לוועדות השונות.¹⁷ הליך הכנת הדיווח לוועדות כולל בחינה של האמנה, המסקנות המסכמות הקודמות של הוועדה הרלוונטית כמו גם פניה למשרדי הממשלה השונים בבקשה לקבלת מידע רלוונטי לנושאי הדיווח וכן פרסום קול קורא לארגוני חברה אזרחית למתן הערות על טיוטת הדו"ח. בשנים האחרונות דואגת ישראל גם לשלוח נציגים רמי דרג למושב הבחינה של דוחות המדינה.

ועדות זכויות האדם הבינלאומיות שבו וציינו במסקנות המסכמות שלהן כי אמנות זכויות האדם שישאל היא צד להם מחייבות אותה גם בפעולותיה בשטחים הכבושים, בין השאר מאחר ולישראל יש "שליטה אפקטיבית" באזורים אלו.¹⁸ רוב הקהילה הבינלאומית תומך בפרשנות זו, כולל לדוגמה בית המשפט הבינלאומי לצדק (ICJ).¹⁹ עם זאת, עמדתה של ישראל, כפי שהובעה גם בפני גופי האמנות השונים, הינה שאמנות זכויות האדם אינן חלות בשטחים הכבושים.²⁰ לפי עמדתה זו האמנות עליהן ישראל חתומה מחייבות אותה רק בשטחיה הריבוניים (כולל רמת הגולן ומזרח ירושלים) ולא ביחס לגדה המערבית ועזה. זו הייתה עמדת ישראל עוד לפני "ההתנתקות" מרצועת עזה, ואחריה ישראל שבה וטענה כי רצועת עזה יצאה משליטתה עם תכנית ההתנתקות בשנת 2005 ולפיכך אין היא מהווה ממילא שטח כבוש, בעוד שמעמדה של הגדה המערבית הוא של שטח הנמצא בתפיסה לוחמתית המחייב את ישראל בחובות על פי הדין ההומניטארי בלבד, קרי, תקנות האג ו"החלק ההומניטארי"

¹⁷ בעבר כונתה היחידה להסכמים בינלאומיים תביעות בינלאומיות וקשרי חוץ
¹⁸ Human Rights Comm. Concluding Observations of the Human Rights Committee: Israel, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.93, ¶ 10 (Aug. 18, 1998); U.N. Human Rights Comm., Concluding Observations of the Human Rights Committee: Israel, CCPR/CO/78/ISR, ¶ 11 (Aug. 21, 2003); U.N. Economic, Social and Cultural Rights Comm., Concluding Observations of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights: Israel, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.69, ¶ 11 (Aug. 31, 2001); U.N. Economic, Social and Cultural Rights Comm., Concluding Observations of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights: Israel, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.27 (Dec. 4, 1998).
¹⁹ Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, 2004 I.C.J. 136, 177 (June 9) at 179–80.
²⁰ ראו למשל תשובת המדינה לשאלה מספר 4 בדווח התקופתי לוועדת זכויות האדם: Consideration of Reports Submitted By States Parties Under Article 40 of the Covenant Pursuant to the Optional Reporting Procedure, [14 October 2013]. Available at: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fISR%2f4&Lang=en

של אמנת ג'נבה הרביעית.²¹

המשמעות המעשית של עמדתה המשפטית של ישראל בשאלת תחולת אמנות זכויות האדם הינה שישראל אינה מדווחת בכתב לוועדות על מצב הזכויות בשטחים הכבושים, למרות שברשימת השאלות מופנות אליה שאלות העוסקות בעזה ובעיקר בגדה המערבית. ברבות השנים התפתח נוהג על פיו בזמן הדיאלוג נציגי המדינה עונים בעל פה על שאלות הוועדות ביחס לשטחים הכבושים, חרף עמדתם העקרונית לפיה אין תחולה לאמנות בשטחים אלו. הנימוק שניתן למנהג זה הוא שישראל עושה כן מתוך כבוד לוועדות זכויות האדם, להליך הדיווח ולמומחים המכהנים בהן.

למרות שישראל אינה כוללת בדו"ח המדינה דוח אודות מצב זכויות האדם בגדה המערבית ובעזה, מרבית דוחות הצללים המוגשים לוועדות השונות מתמקדים בנעשה באזורים אלו. כך נוצר פער בין דיווח המדינה לבין לדיווחי ארגוני החברה האזרחית כיוון שהראשונה מדווחת על מצב זכויות האדם בתחומי הקו הירוק בלבד, ואילו האחרונים מדווחים בעיקר על המצב בשטחים.

²¹ בג"צ 7957/04 מראעבה נ' ראש ממשלת ישראל, פ"ד ס(2) 477, פס' 14 לפסק דינו של השופט ברק
המרכז לחינוך משפטי קליני, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, ירושלים
law_clinics@savion.huji.ac.il טלפון 5882554 פקס 5882544 דוא"ל www.cle.huji.ac.il

פרק 5: מבנה דו"ח הצללים ודרישות טכניות

אורך הדו"ח – על הדו"ח להיות קצר ותמציתי ככל הניתן על מנת לשפר את הסיכויים כי יקרא במלואו ידי חברי הוועדה, המוגבלים בזמנם. לשם כך חשוב לתכנן מראש ולתעדף את הסוגיות אותן רוצים להביא לידיעת חברי הוועדה. לא קיימת מגבלה פורמאלית על כמות העמודים של דו"ח הצללים אך ההמלצה היא לא לחרוג מחמישים עמודים לכל היותר.

שפת כתיבת הדו"ח - את הדו"חות יש לכתוב בשפה האנגלית.²²

מבנה הדו"ח - מומלץ לערוך את הדו"ח באופן הידידותי ביותר למשתמש – תוכן עניינים, כותרות, מספור סעיפים וכדומה.

1. עמוד שער הכולל את כותרת הדו"ח, הגופים המגישים ותאריך ההגשה.
2. תקציר
3. תוכן עניינים
4. הקדמה
5. גוף הדו"ח
6. סיכום
7. נספחים

תקציר - מדובר בתקציר לדו"ח באורך 1-3 עמודים שבו יצוינו הסוגיות המרכזיות המועלות בדו"ח וכן המסקנות וההמלצות העיקריות. לתקציר חשיבות רבה מפני שייתכן ולחברי הוועדה לא יהיה די זמן לקריאת הדו"ח במלואו.

הקדמה – בהקדמה צריכה להופיע הצגה של הארגון המגיש את הדו"ח כולל פרטי התקשרות וכן תיאור של שיטות העבודה של הארגון והמתודולוגיה בהכנת הדו"ח. ניתן לכלול בהקדמה גם רקע על מצב יישום האמנה במדינה הנדונה תוך התייחסות להיסטוריה, לאירועים ספציפיים ולמצבם של פעילי זכויות אדם במדינה. בחלק זה של הדו"ח אין צורך לפרט יתר על המידה ואין טעם לחזור על תוכן שכבר סופק על ידי המדינה בדו"ח שלה.

גוף הדו"ח – לא קיים נוסח אחיד לדו"ח לווועדות זכויות האדם אם כי ניתן להצביע על מספר סגנונות או גישות לכתיבת דו"ח צללים:

²² עם זאת, ניתן להגיש גם בצרפתית או ספרדית. אם לא ניתן לספק את הדו"ח בעותקים בשלושת השפות, קיימת עדיפות להגשתו באנגלית.

1. מתן דיווח מקיף בחלוקה לפי סעיפי האמנה שנטען שהופרו – כל אחד לחוד או בקבוצות של סעיפים.
2. דיווח בהתאם לרשימת הנושאים שאומצו על ידי הוועדה (בעיקר אם דו"ח הצללים מוגש אחרי דו"ח המדינה ומתייחס אליו).
3. דיווח נושאי העוסק בתחום מסוים שהארגון המדווח מתמחה בו (אם כי גם בפורמט זה יש לזהות את סעיפי האמנה הספציפיים הרלוונטיים לניתוח).

בגוף הדו"ח יש לכלול ניתוח ביקורתי, הנתמך על ידי מידע ספציפי ואמין, לגבי המדיניות אשר לגביה נטען שהיא מפירה את התחייבויות המדינה על פי האמנה. כל המידע המצוין בדו"ח צריך להתקשר עם ההפרה הנטענת של סעיפי האמנה תוך ציון השלכותיה של ההפרה. קיימת המלצה להוסיף נתונים סטטיסטיים ככל שאלו קיימים וכן דוגמאות ספציפיות להפרות לשם המחשה, אולם מספיקה דוגמא אחת או שתיים וכדאי לא להפריז בכמות מפאת עומס המידע הקיים לחברי הוועדה. עוד מומלץ להוסיף הפניות למידע נוסף למקרה שחברי הוועדה ירצו להעמיק חקר בנושא.

כאשר הדו"ח מוגש לאחר פרסום דו"ח המדינה, מומלץ לבנות אותו באותה צורה של דו"ח המדינה ולהוסיף הפניות אליו. ניתן להתייחס לדו"ח המדינה לשם מתן הערות או השלמת חסרים, אך אין צורך לחזור על התוכן שסופק על ידי המדינה. במידת האפשר יש לכלול הפניות ספציפיות לדו"ח המדינה על מנת לאפשר לחברי הוועדה לזהות בקלות את הטענה (יש להפנות למספרי פסקאות ולא למספרי עמודים העשויים להשתנות בתרגומים שונים). באופן דומה, אם דו"ח הצללים מוגש לאחר אימוץ רשימת הנושאים יש לכלול הפניות לנושאים ושאלות ספציפיים. כמו כן יש לכלול הפניות להערות מסכמות קודמות על מנת להדגיש בעיות ביישומן.

יש לזכור שהדו"ח יפורסם ברבים ולכן יש להימנע מפרסום מידע שעלול לפגוע בביטחון או בפרטיות של אנשים פרטיים.

סיכום והמלצות - על הדו"ח לכלול סיכום וניתן לכלול גם המלצות עבור המדינה שתחת בחינה. ישנם ארגונים שמשקיעים זמן רב בניסוח השפה המדויקת של ההמלצות, מתוך כוונה שחברי הוועדה יאמצו אותן כלשונן. גם כאן קיימות גישות שונות ביחס לפרקטיקה זו ויש הטוענים כי ניסוח המלצות עבור חברי הוועדה אינו מתקבל תמיד בעין יפה על ידם. בכל אופן במידה ובוחרים לנסח המלצות, מומלץ לנסח המלצות ברורות וברות יישום ואף לציין גוף ממשלתי שיהיה אחראי להטמעתן ומסגרת זמנים ליישומן, ככל שהדבר אפשרי.

נספח 1- אמנות זכויות האדם שישראל צד להן ותאריך אשרורן

ישראל חתומה על מרבית האמנות הבינלאומיות ולפיכך מחויבת בדיווח לוועדות האמנות. להלן רשימת האמנות עליהן חתומה ישראל, תאריך החתימה ותאריך האשרור.²³

שם האמנה	תאריך חתימה	תאריך אשרור
CERD - האמנה לביעור אפליה גזעית	7 למרץ 1966	3 לינואר 1979
CCPR - האמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות	19 לדצמבר 1966	3 לאוקטובר 1991
CESCR - האמנה בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות	19 לדצמבר 1966	3 לאוקטובר 1991
CEDAW - האמנה לביעור אפליה נגד נשים	17 ליולי 1980	3 לאוקטובר 1991
CAT - האמנה נגד עינויים	22 לאוקטובר 1986	3 לאוקטובר 1991
CRC - האמנה לזכויות הילד	3 ליולי 1990	3 לאוקטובר 1991
CRC-OP-AC - פרוטוקול אופציונאלי לאמנה לזכויות הילד - מעורבות ילדים בסכסוך מזוין	14 לנובמבר 2001	18 ליולי 2005
CRC-OP-SC - פרוטוקול אופציונאלי לאמנה לזכויות הילד - מכירת ילדים, זנות ילדים ופורנוגרפיית ילדים	14 לנובמבר 2001	23 ליולי 2008
CPRD - האמנה לזכויות אנשים עם מוגבלויות	30 למרץ 2007	28 לספטמבר 2012

23

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/Countries.aspx?CountryCode=ISR&Lang=EN

המרכז לחינוך משפטי קליני, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, ירושלים
law_clinics@savion.huji.ac.il טלפון 5882554 02 פקס 5882544 02 דוא"ל www.cle.huji.ac.il

נספח 2 – מועדי הגשת הדו"חות

את לוח הזמנים למועדי המושבים של הוועדות השונות ניתן למצוא ב -

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/MasterCalendar.aspx

מועדי הגשת הדו"חות לפי הוועדות השונות:

הגשה לאחר גיבוש רשימת הנושאים	הגשה לפני גיבוש רשימת נושאים	וועדה
עד חמישה שבועות לפני מושב הופעת המדינה בפני הוועדה	עד עשרה שבועות לפני פגישת הוועדה	HRC
עד שבועיים לפני מושב הופעת המדינה בפני הוועדה	עד עשרה שבועות לפני פגישת הוועדה	CAT
עד שבועיים לפני פגישת הוועדה	עד חודשיים לפני פגישת הוועדה	CERD
	המועדים טרם קבועים – ההמלצה היא להגיש כמה שיותר מוקדם לפני הפגישה ניתן למצוא באתר הוועדה מועדי הגשה ספציפיים לפגישות ²⁴	CRPD
עד שישה שבועות לפני מושב הופעת המדינה בפני הוועדה	עד חודשיים לפני פגישת הוועדה	CESCR
עד שבועיים לפני פגישת הוועדה	עד שבועיים לפני פגישת הוועדה	CEDAW
עד ארבעה שבועות לפני פגישת הוועדה	עד ארבעה שבועות לפני פגישת הוועדה	CRC

²⁴ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/NoteonCivilSocietyParticipation.aspx>
המרכז לחינוך משפטי קליני, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, ירושלים
law_clinics@savion.huji.ac.il טלפון 02 5882554 פקס 02 5882544 דוא"ל www.cle.huji.ac.il

נספח 3 – לאן מגישים:

הערות	כתובת דואר	כתובת אלקטרונית	לאן מגישים: וועדה
את הדו"ח הקשיח יש לשלוח בדואר ב-25 עותקים	Secretary of the Human Rights Committee (A. I.) Human Rights Council and Treaty Bodies Division Office of the High Commissioner for Human Rights UNOG-OHCHR, CH-1211 Geneva 10 Switzerland	ccpr@ohchr.org/	HRC
את הדו"ח הקשיח יש לשלוח בדואר ב-15 עותקים	Secretariat to the Committee against Torture Human Rights Treaties Division Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) UNOG- 1211 Geneva 10 Switzerland	cat@ohchr.org	CAT
את הדו"ח הקשיח יש לשלוח בדואר ב-24 עותקים	Secretariat of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination UNOG-OHCHR, CH 1211 Geneva 10 Switzerland	cerd@ohchr.org	CERD
את הדו"ח יש לשלוח בדוא"ל הן כקובץ PDF הן כקובץ Word 97/2003 את הדו"ח הקשיח יש לשלוח ב-20 עותקים	Secretariat of the Committee on the Rights of Persons with Disabilities CH 1211 Geneva 10 Switzerland	crpd@ohchr.org	CRPD
הדו"ח הקשיח יש לשלוח בדואר ב-20 עותקים	Secretariat of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights CH 1211 Geneva 10 Switzerland	cescr@ohchr.org	CESCR
את הדו"ח הקשיח יש לשלוח בדואר ב-30 עותקים	Secretariat of the Committee on the Elimination of Discrimination Against Women UNOG-OHCHR CH-1211 Geneva 10 (Switzerland)	cedaw@ohchr.org	CEDAW
הדו"ח הקשיח יש לשלוח בדואר ב-25 עותקים	Secretariat of the Committee on the Rights of the Child UNOG-OHCHR, CH-1211 Geneva 10 Switzerland	crc@ohchr.org	CRC

נספח 4 – קישורים שימושיים

1. מידע על המדינות המדווחות, כולל דוחות המדינה, דוחות צללים ומסקנות הוועדות
http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/countries.aspx
  2. לוח של הוועדות השונות – כולל מועדי דיווחים בכתב ובע"פ-
http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/MasterCalendar.aspx?Type=Session
  3. מועדי הגשת דוחות המדינות-
http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/MasterCalendar.aspx
  4. סטאטוס חתימה ואשרור האמנות ע"י המדינות-
http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx
  5. אינדקס זכויות אדם אוניברסליות - <http://uhri.ohchr.org/en/>
- ארגונים שמסייעים בהליך הדיווח**
6. <http://www.minorityrights.org/> - Minority Rights Group International
  7. <http://www.childrightsconnect.org> - Child Rights Connect
  8. - International Women's Rights Action Watch
<http://www1.umn.edu/humanrts/iwraw/>
  9. <http://www.cesr.org/> - Center For Economic and Social Rights
  10. <http://www.apt.ch/> - Association for the Prevention of Torture
  11. <http://disabilitycouncilinternational.org/> - Disability Council International
  12. <http://www.ccprcentre.org/> - Centre for Civil and Political Rights

מדריכים נוספים לכתיבת דו"חות צללים

1. **NGO Guidelines on the Reporting Process of the UN Human Rights Committee**
<http://www.ccprcentre.org/publication/ngo-guidelines-on-the-reporting-process-of-the-un-human-rights-committee/>
2. **General Guidelines- Alternative reporting to the Committee against Torture**
[http://www.amnesty.mn/files/publications/2013/Alternative%20reporting%20CAT_APT%20guidelines_28022013\[1\]%20Copy.pdf](http://www.amnesty.mn/files/publications/2013/Alternative%20reporting%20CAT_APT%20guidelines_28022013[1]%20Copy.pdf)
3. **A Practical Guide to the United Nations Universal Periodic Review**
<http://www.hrpujc.org/documents/UPRtoolkit.pdf>
4. **Working with the United Nations Human Rights Programme**
http://www.ohchr.org/en/AboutUs/CivilSociety/Documents/Handbook_en.pdf

המרכז לחינוך משפטי קליני, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, ירושלים
www.cle.huji.ac.il טלפון 5882554 פקס 5882544 דוא"ל law_clinics@savion.huji.ac.il

נספח 5 – דו"חות לדוגמא

1. דו"ח של הפורום לדו-קיום בנגב לועדת CERD על להפרת האמנה ע"י ישראל בנוגע לבדואים בנגב (2012).
http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CERD/Shared%20Documents/ISR/INT_CERD_NGO_ISR_8o_918o_E.pdf
2. דו"ח של המרכז לקידום פליטים אפריקאים לועדת CERD על הפרת האמנה ע"י ישראל בנוגע לפליטים ומבקשי מקלט (2012).
http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CERD/Shared%20Documents/ISR/INT_CERD_NGO_ISR_8o_9178_E.pdf
3. דו"ח של ארגון עדאלה לועדת זכויות האדם של האו"ם להצעת נושאים לאימוץ לרשימת הנושאים שישלחו למדינה (2012).
http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/ISR/INT_CCP_R_NGO_ISR_105_9106_E.pdf
4. דו"ח של ארגון עדאלה לועדת CRC בנוגע לזכויות ילדים פלסטינים בישראל (2012).
http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRC/Shared%20Documents/ISR/INT_CRC_NGO_ISR_13813_E.doc